

правового компонента остається предмет сравнительно-правової науки, визначаючий правову життєдіяльність об'єктів макроуровневого характеру з точки зору типичності і всеобщності їх правового генезису.

Типологізація і всеобщий характер сравнительно-правових елементів дослідження визначають природу предмета правової компаративістики, який носить характер макроуровневого звена правової дійсності, виділеного з об'єктів оточуючого макроміра, що знаходиться в стані постійного діалектичного розвитку. В відмінність від отраслевих компаративістських напрямів дослідження окремих сторін або елементів правової дійсності, предмет правової компаративістики передбачається в формі типових і всеобщих закономірностей виникнення, функціонування і розвитку об'єкта сравнительно-правової науки.

Таким об'єктом представляється компаративний елемент правової дійсності, структурно і по змісту по-різному визначається в умовах національних правових систем. Наука сравнительного правознавства розглядає даний об'єкт безотносительно до особливостей національно-політичного сприйняття визначеного правового компонента тієї або іншої правової системою, вказуючи на його загальний компаративний характер, що знову ж визначається характером предмета правової компаративістики.

Список использованных источников:

1. Гегель, Г.В.Ф. Філософія права / Г.В.Ф. Гегель; пер. з нім.: ред. і сост. Д.А. Керімов і В.С. Нерсесянц; авт. вступ. ст. і примеч. В.С.Нерсесянц – М.: Мысль, 1990. – 524 с.

2. Давид, Р. Основные правовые системы современности / Р. Давид, К. Жоффре-Спинози; пер. с фр. В.А. Туманова. – М.: Междунар. отношения, 1997. – 400 с.

ГЕНЕТИЧНІ ВИТОКИ ПОЗИТИВІСТСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ ПРАВОПІЗНАННЯ

Пацурківський П.С.,

декан юридичного факультету, завідувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича, доктор юридичних наук, професор

Гаврилюк Р.О.,

доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича, кандидат юридичних наук

Найприкметнішою рисою усіх вітчизняних галузевих юридичних наук і в новітній (пострадянський) період їх розвитку продовжує залишатися позитивізм як парадигмальна константа праворозуміння та правопізнання. Наприклад, згідно панівної в науці фінансового права України, інших пострадянських країн позитивістської традиції правопізнання продовжує вважатися, що фінансове право являє собою виключно сукупність правових норм, які регулюють відносини в галузі формування, розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів коштів та інших фондів, необхідних для забезпечення безперервного функціонування органів держави, органів місцевого самоврядування (останнє поняття включається в обсяг поняття фінансового права у пострадянський період, однак органи місцевого самоврядування мисляться з позицій цієї доктрини як безпосередні

продовження та розширення обсягу поняття держави) та органів, діяльність яких держава визнає необхідною¹.

Під джерелами фінансового права прихильники позитивізму продовжують розуміти зовнішню форму виразу фінансово-правових норм, які породжує держава, її органи та органи місцевого самоврядування або інституції, визнані державою. З позицій цього методологічного підходу до пізнання сутності фінансового права робиться логічний висновок, що за своєю природою воно є правом держави. Його норми містяться в законах та інших нормативно-правових актах держави і її органів, виражають її волю.

Дана пізнавальна традиція своїми генетичними коренями сягає пізньоантичного перевороту у правопізнання, внаслідок якого завершилася еллінська та постала римська його традиція. Ці обидві пізнавальні традиції в сукупності з іншими чинниками в кінцевому підсумку й породили багатогранне явище європейської культури. Остання у різний час у різних охоплених нею народів особливо висвітлювалася неповторними гранями синтезу факторів, що її породили, а з XVII-XVIII століть знову почала повертатися до еллінських цінностей як основоположних, остаточно утвердившись в них в середині XX ст.

Феномен цього пізньоантичного перевороту у правопізнання ще в середині XX століття блискуче описав один з найбільших філософів Німеччини та світу в цілому цього періоду Мартін Хайдеггер. Він, зокрема, зазначав, що коли еллінська традиція правопізнання була антропоцентричною і такий її характер зумовлювався усім змістом та сутністю соціального устрою древньогрецького полка, системоутворюючим місцем у ньому громадянина-власника, ментальністю древньогрецької цивілізації в цілому та ментальністю кожного її індивіда-особистості зокрема, то римська традиція правопізнання постала як протилежність еллінській – державоцентриською [2].

Витоком, першопричиною цього феномену стала та обставина, що Древній Рим змушений був утверджуватися в процесі фактично безперервної боротьби із зовнішніми вороже налаштованими до нього силами. Саме тому у ньому і взяла верх традиція глибоко та всебічно проаналізованої в науковій літературі воєнної демократії. Показово та символічно, що протягом цілого ряду століть систематичні збори римських громадян проводилися на Марсовому полі, яке в перервах між ними використовувалося у якості армійського плацу. У Римі практикувалася мобілізаційна система комплектування армії, у яку зараховувалися усі громадяни (а пізніше і чужинці чоловічої статі у віці від 17 до 46 років), і хоча усі вони формально мали статус «вільних громадян», на практиці майже усе своє доросле життя підпорядковувалися «залізній» дисципліні. Невиконання наказу, як правило, каралося смертю і лише зрідка – каліченням. У разі втечі з поля бою військового загону його командир був наділений правом демінації – страти кожного десятого із втікачів. Таке тотальне культивування беззаперечного підпорядкування солдатів-громадян своїм командирам протягом століть поряд із іншими чинниками виробило протилежну волелюбній еллінській римську ментальність смертельного страху перед своїм командиром, що уособлював державу, і сліпої покори йому та державі. З часом римська ментальність втратила свою етнічну обмеженість та переросла на історичних теренах Європи у типове, родове явище імперської, етатистської ментальності.

¹ Ми свідомо не робимо посилання на тих чи інших вчених юристів-фінансистів з огляду на те, що така позиція властива величезній більшості даної наукової спільності і перелік їх прізвищ та імен, а також їх наукових публікацій зайняв би багато сторінок тексту, набагато більше, ніж прийнято вважати розумним обсяг наукової публікації у формі журнальної статті.

Саме ця ментальність, успадкована вітчизняним соціумом ще зі спільного радянського минулого, по даний час залишається найголовнішим та найважче здоланим бар'єром на шляху українського народу до сучасних європейських цінностей та стандартів життя у всіх його проявах, в тім числі і творчості його правознавчої еліти.

Особливо різко відрізняються між собою критерії істинності правопізнання та праворозуміння у цих двох традиціях, природи та призначення цієї істинності. В еллінській традиції правопізнання та праворозуміння право виступає як суще і корениться воно, насамперед та головним чином у бутті індивідів-громадян, а істина у правопізнанні виступає як не-скритість, не-прихованість цього сущого права, або, інакше кажучи, в процесі правопізнання право відкривається (не створюється!!! –П.Р., Г.Р.), а його попередня невідомість, скритість в силу цього долається, перестає існувати. Тобто, саме як розкриття себе у напрямку до істини еллінська традиція правопізнання розуміла право та виводила його із явища правоти, вкоріненого, одвічного в бутті індивідів, відкритих один одному та усім іншим індивідам до співіснування в соціумі, затребуваних один одним та іншими [1]. Це право виступало фактично способом соціального буття індивідів.

Римська (з часом еволюціонувала без якісних трансформацій у позитивістську) традиція праворозуміння та правопізнання ментально та в усіх інших сутнісних вимірах протилежна еллінській. Найвищою цінністю з точки зору цієї пізнавальної традиції є держава (замість людини), яка дійсно постає в силу певних історичних обставин на відповідному етапі еволюції соціуму його системоутворюючим ядром, творцем позитивного (вираженого у формі юридичних, як правило, письмових приписів, які втілюють волю держави) права. Будь-яке інше право, крім власного, така абсолютистська держава не визнає, його для неї не існує. Критерій істинності правопізнання у межах цього методологічного підходу зводиться до пошуку і встановлення міри відповідності писаних юридичних норм волі держави. Саме цим «критерієм науковості», істинності в кінцевому підсумку і послуговується в тім числі і переважна більшість пострадянських вітчизняних та зарубіжних вчених правознавців, в тім числі і вчених юристів-фінансистів. Хоча природа пострадянського фінансового права зокрема та пострадянського вітчизняного права в цілому докорінно змінилася. Наприклад, лише у фінансовому праві України поряд з масивом позитивних юридичних норм з'явилися такі якісно відмінні від нього нові феномени, як доктринальні принципи фінансового права, конвенційне фінансове право, судове фінансове право, узвичаєння правозастосовної фінансово-правової практики та ряд інших. Тобто, наяву методологічна криза у сучасному вітчизняному правопізнанні.

Список використаних джерел:

1. Хайдеггер М. Бытие и время / Пер. с нем. В.В.Бибихина. – Харьков: «Фолио», 2003.

1. Хайдеггер М. Парменид. / Пер.с нем. А.П.Шурбелева. – СПб.: «Владимир Даль», 2009.

ПРИНЦИП ГУМАНІЗМУ: СУТНІСТЬ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ

Гусарєв С.Д.,

начальник кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Гуманізм (від лат. *humanus* – людський, людський) у праві – одна з найсуттєвіших органічно властивих праву якостей, завдяки інтерпретації якої право у філософському, і соціологічному розумінні характеризується як загальна міра свободи, рівності і справедливості у суспільстві, яка повинна